

СТАНОВИЩЕ

от: проф. д-р Светослав Христов Малинов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, катедра „Политология“, професионално направление 3.3. *Политически науки*

за: придобиване на научната степен „доктор на науките“ по професионално направление 3.3. *Политически науки* с кандидат доц. д-р Стефан Иванов Дечев

В изпълнение на изискванията за настоящата процедура за придобиване на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.3. *Политически науки* кандидатът доц. д-р Стефан Дечев представя дисертационен труд на тема „Паметта за Стамболов. Политика, състояния и употреби (1895–2020)“.

1. Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Самото заглавие показва, че това не е биография, а изследване как се помни или каква е паметта за Стефан Стамболов за период от 125 години - от момента на неговата насилствена смърт през 1895 до 2020 г. Най-малко две неща ни позволяват да определим изследвания проблем като *значим*. Първо, *значимостта* на самата личност на Стамболов, чието ярко присъствие в българската история е било предмет на противоречиви интерпретации. Второ, това е първото цялостно и самостоятелно изследване на развитието и формирането на колективната памет за Стамболов, което означава, че настоящата дисертация е първи опит да се запълни научна празнина около *значима* историческа фигура; този факт изисква да *обозначим* настоящата дисертация като безспорен оригинален принос към българската хуманитаристика.

2. Обоснованост на целите и задачите в дисертационния труд

С известно перифразиране бих представил основната цел на автора по следния начин: изследване върху зараждането и развитието на колективната памет за Стамболов без никакви конкретни ограничения по време, предметно поле, дейност, механизми и инструменти, участващи в нейното конструиране. Тази цел е убедително *обоснована* благодарение на демонстрираната компетентност на автора относно сравнително младото поле на изследванията на паметта. Той е напълно наясно с

историята, основните авторитети и проблеми в това поле, прокарва прецизни дистинкции между видовете памет и дава следната ключова дефиниция на „колективна памет“, според която тя предсавлява „преобладаващи, стабилизиращи и относително устойчиви знания, разкази, мисли, образи, представи, оценки, исторически присъди, усещания, емоции, които са свързани с някакво минало време, събитие или личност, изградени се на база на комуникативни взаимодействия в дадена среда, разпространени и споделени сред определена група в обществото или сред цялото общество“. *Обосноваващата* сила на тази дефиниция е видна не само относно целта, но и относно организирането впоследствие на емпиричния материал.

Изпитахме известни затруднения при осмислянето на задачите, производни на така формулираната основна цел. Не защото няма такива, а защото са твърде многобройни, представени са под формата на въпроси (преброихме близо 40), които варират от общи и теоретични (напр. „как дадена историческа личност се митологизира?“) до конкретни и емпирични (например „как паметта за именития държавник след 1989 г. се разполага в определени градски пространства?“). Макар и да поражда усещането, че се нуждаят от по-строго подреждане и групиране, запознаването с десетките задачи-въпроси не оставя съмнение в тяхната *обоснованост*.

3. Съответствие между избраната методология и методика на изследване и поставената цел и задачи на дисертационния труд

Дисертацията не съдържа специално обсъждане на използваната методология; това не означава, че такава няма. С оглед на целта да се изследва зараждането и развитието на колективната памет за Стамболов и предложената дефиниция за нея, кандидатът предлага анализ на огромно разнообразие от „извори“, включващи вестникарски материали, научни историографски изследвания, биографични очерци, публицистика, мемоарна литература, художествена литература, филмография, политически документи, парламентарни протоколи, учебници, съвременни социални медии и др. Авторът е провел интервюта с хора, които имат свързана със Стамболов лична или семейна история, с личности, взели участие в поддържането на паметта за Стамболов, с актьори, които са пресъздавали неговия образ и др. При анализа на всичко това виждаме прилагане на множество умения, присъщи на задълбочен и опитен историк. Същевременно е запазена безпристрастността при тълкуване и на най-пристрастните

източници, за което е нужна не само компетентност, но и професионална уравновесеност.

Налице е не просто съответствие, но органическо единство между целта, задачите, методите и структурата на дисертацията. Тя представлява кохерентен исторически разказ, частите на който съответстват на различни периоди от българската история. Към всеки от тях е подходено с максимална методологическа чувствителност при съобразяване с тяхната вътрешна динамика и с поставяне на акцент върху онези извори, които най-пряко водят към целта. Дори тоталитарният комунистически режим, при който по „темата Стамболов“ на пръв поглед динамика и разнообразие не би трябвало да очакваме, е майсторски осветен с акцент върху тайно водени непубликувани дневници, станали публично достояние след 1989 г., и фокус върху художествената литература. Общото впечатление е за постигната изследователска цел чрез прилагане на адекватни методи, наличие на дълбоко професионален изследователски стил, разгърнат върху впечатляваща по обхвата си изворова база. Затова и 597-те страници на основния текст съвсем не изглеждат толкова много.

4. Научни приноси на дисертационния труд, наличие на оригинален принос в науката

Осемте научни приноси, формуирани в края на Автореферата, не са особено убедителни. Изведената като първи принос интердисциплинарност е по-скоро неизбежен факт при изследване на колективната памет на личност от ранга на Стамболов; посочването под номер 3 на времевия обхват на изследването е важна негова характеристика, но не е принос по същество. Приемам останалите шест, но смятам, че основните постижения на тази дисертация заслужават по-голяма яснота.

Ще си позволя да я придам за себе си, изтъквайки че като първо цялостно и самостоятелно изследване на развитието на колективната памет за Стамболов безспорен принос е разкриването и обяснението на механизмите и процесите на нейното формиране. Самият начин, по който са селектирани и организирани емпиричните данни в тази посока също представлява принос, стъпващ върху обработването на огромен обем от емпирични данни.

Необяснимо защо авторът не отдава дължимото на своя труд и не изтъква онова, чрез което основателно може да претендира за оригинален принос в науката. Дал ни е знак, че се надява да постигне такъв, но в крайна сметка не съобщава дали е успял. Вероятно оставя това на рецензентите и затова ще го направя вместо него. В Увода е

отбелязано, „че водещата тенденция в изследванията на паметта е тя да се разглежда не като застинала, а изменчива по своя характер“. На практика паметта представлява процес, който се намира в едно постоянно движение, разгръщане и развитие, а не е някакъв вълпътен социално неизменчив обект. Ето защо напоследък изследователи от различни дисциплини, продължава авторът, проучват паметта именно в нейните различни измерения на движение – между култури, поколения, медии и т.н., като в тези начинания участват и различни научни дисциплини. „Изследването на паметта за Стамболов в България може да бъде един български принос към тези научни дебати“. Можем да заявим, че това е постигнато. Настоящата дисертация е тъкмо *оригинален български принос* към тази „водеща тенденция“ в световните изследвания, чрез убедително разработване на причудливата и странна траектория, очертана от колективната памет за Стефан Стамболов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като се запознах с документацията, предоставена от кандидата, се убедих, че той покрива всички административни и науко-метрични критерии. В заключение ще отбележа, че предвид достойнствата на дисертационният труд „Паметта за Стамболов. Политика, състояния и употреби (1895–2020)“ и споменатите научни приноси, които са само част от постигнатото, без никакво колебание ще гласувам за присъждането на научното звание „доктор на политическите науки“ на доц. д-р Стефан Иванов Дечев.

София, 20.12.2024 г.

Подпис: 
проф. д-р Светослав Малинов